

УДК 929:2-726.2-055.2Natalia

DOI https://doi.org/10.32782/2305-9389/2025.32.07

ІГУМЕНЯ НАТАЛІЯ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА РОЗВИТОК КОРЕЦЬКОГО СВЯТО-ТРОЇЦЬКОГО ЖІНОЧОГО МОНАСТІРЯ

Гордійчук Вікторія,

аспірантка кафедри всесвітньої історії

Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

ORCID ID: 0009-0002-9406-8657

У сучасній історичній науці небагато досліджень, присвячених питанню ролі ігумені у становленні та розвитку обителі. Хоча життєдіяльність будь-якого монастиря тісно пов'язана з несенням послуху її настоятельниці. Ці духовні особи вкрай важливі, адже, згідно з церковними нормами та приписами саме на очільників церковної інституції покладено відповідальність за організацію життя обителі, вони є прикладом й зразком для чернецтва. Основну увагу даної статті зосереджено на дослідженні діяльності ігумені Наталії, очільниці Корецького жіночого Свято-Троїцького монастиря, та її особистого внеску у розбудову обителі та поступу чернечого осередку. Завдяки її організаторським здібностям, авторитету, Корецька обитель продовжувала стрімко розвиватися, нарошуючи свій економічний потенціал. У час перебудови монастир повернув свої земельні угіддя, садок. Проаналізовано активну роботу ігумені, що полягала у поверненні відібраних раніше владою монастирських приміщень, збереженні та реставрації об'єкта культурної спадщини. Внаслідок ремонтно-реставраційних робіт, проведених настоятелькою, монастир фактично удосконалив та змінив свій внутрішній та зовнішній інтер'єр. Аналіз дослідницького матеріалу дозволяє стверджувати, що ігуменя зробила внесок у розвиток духовно-просвітницької освіти, церковної історії. Важливою подією стало відкриття та діяльність регентсько-катехизаторського училища, що відіграло значну роль у поширенні православ'я та духовної культури у регіоні та за його межами.

Джерелами дослідження стали документи Державного архіву Рівненської області, що вміщують інформацію про діяльність монастиря. Водночас архівні документи значно доповнюють існуючі історичні факти та висвітлюють нові сторони життя монастиря. Встановлено зв'язок внутрішніх змін в обителі з тогочасними подіями суспільного життя.

Досліджено, що ігуменя Наталія підтримувала тісні стосунки із архіреями, патріархами, священниками, очільниками інших монастирів, була відкрита для спілкування із зовнішнім світом та вірянами. Вона брала активну участь у церковних соборах, релігійних форумах. Ігумені вдалося переконливо продемонструвати, що Корецька святиня справляла духовний вплив на населення краю та далеко за його межами.

Ключові слова: Корецький Свято-Троїцький жіночий монастир, ігуменя, обитель, митрополит, черниці, місцеві органи влади, державна політика.

Hordiichuk Viktoriia. Abbess Nataliia and Her Influence on the Development of the Korets Holy Trinity Convent

In modern historical science, there are few studies dedicated to the role of abbesses in the establishment and development of monastic communities. However, the life and activity of any monastery are closely intertwined with the obedience carried out under the guidance of its abbess. These spiritual figures play a crucial role, as, according to ecclesiastical norms and prescriptions, the responsibility for organizing monastic life rests upon the heads of religious institutions. They serve as examples and role models for monastic communities.

This article focuses on the study of the activities of Abbess Nataliia, the head of the Korets Holy Trinity Convent, and her personal contribution to the development of the monastic community and the advancement of the convent. Thanks to her organizational abilities and authority, the Korets convent continued to develop rapidly, strengthening its economic potential. During the period of restructuring, the monastery regained its land holdings and orchard. The article examines the abbess's active efforts in reclaiming monastic premises previously confiscated by the authorities, as well as in preserving and restoring the cultural heritage site. As a result of the restoration and repair work carried out under her leadership, the monastery significantly enhanced and transformed both its interior and exterior.

Analysis of the research materials allows us to conclude that the abbess contributed to the development of spiritual and educational programs and church history. A significant event was the establishment and operation of the choir-directing and catechetical school, which played an essential role in promoting Orthodoxy and spiritual culture both in the region and beyond.

The study is based on documents from the State Archive of Rivne Oblast, which contain information on the activities of the convent. These archival records not only supplement existing historical facts but also shed light on new aspects of the monastery's life. A connection is established between internal changes within the monastic community and contemporary socio-political events.

The research also reveals that Abbess Nataliia maintained close relations with archbishops, patriarchs, priests, and the heads of other monastic institutions. She was open to communication with the outside world

and the faithful. She actively participated in church councils and religious forums. The abbess convincingly demonstrated that the Korets sanctuary exerted a profound spiritual influence on the local population and far beyond its borders.

Key words: Korets Holy Trinity Convent, abbess, monastic community, metropolitan, nuns, local authorities, state policy.

Корецький монастир належить до осередків православного життя в Україні. У радянські часи обитель стала символом збереження релігійності та центром православного подвижництва. Загалом у досліджуваний період монастир займав чільне місце у процесі суспільного розвитку, впливаючи на духовно-релігійний розвиток місцевого населення. Серед духовних подвижників вагоме місце зайняла діяльність ігумені Корецького монастиря Наталії. Відмітимо, що її постать досі не була об'єктом окремих історичних досліджень. Вивченням історії православних монастирів, зокрема історії Корецької обителі займалися: І. Жилук, М. Костриця, В. Рожко, І. Ломачинська, та інші. Однак ці фрагментальні згадки не дають змоги повною мірою відтворити роль ігумені Наталії в історії Корецької обителі. Серед періодичних видань, варто відмітити статті М. Василюшина, А. Павловського, Г. Скубака. На сторінках публікацій висвітлювалася історія монастиря та добродійні справи настоятельки.

Мета статті. Дослідження присвячене висвітленню діяльності ігумені Наталії, її ролі у розбудові та становленні Корецької обителі в умовах антирелігійного режиму радянської влади, в часи перебування та незалежної України шляхом використання принципів історизму, об'єктивізму та науковості.

Майбутня ігуменя Корецького Свято-Троїцького жіночого монастиря Надія Олександрівна Ільчук народилася в с. Іванівка Корецького р-ну Рівненської обл., 9 серпня 1925 р. українка, освіта незакінчена середня. Рік вступу в монастир 1943 р, пострижена в монахині в 1969 р. [6, арк. 33].

Святіший Патріарх Московський і всієї Русі Алексій І указом від 25 лютого 1970 року призначив черницю Наталію (Надію Ільчук) настоятелькою Свято-Троїцького Корецького жіночого монастиря зі зведенням у сан ігумені. 2 березня 1970 р. архієпископ Волинський та Рівненський Даміан здійснив чин зведення черниці Наталії у сан ігумені у Свято-Троїцькому соборі обителі.

Ігуменя Наталія розпочала свою діяльність у Корецькій обителі з відродженням давніх звичаїв у молитовному богослужінні. Серед яких була відновлена давня традиція на недільній Всеношній співати 103 псалом «Благослови, душе моя, Господа...» і «Велике славослів'я» на середині храму, спів кожної неділі після акафіста перед благодатною іконою «Споручниця грішних». Увійшли в життя і давні традиції відвідування спільної трапези, у святкові та недільні дні читання житія святих, синаксарів чи історичного свідчення тієї чи іншої церковної події.

Відмітимо, що у 1970-ті рр. за ігумені Наталії в монастирі після довгої перерви було поновлено чернечі постриги. Монастирське духовне життя в травні 1971 р. ознаменувалося постригом 14 сестер у схимонахині та черниці. У 1972 р. під час Великого посту настоятелька підготувала для постригу в мантию 12 рясофорних послушниць. Часті постриги сприяли духовному настрою сестер і були могутнім імпульсом до молитовного подвижництва.

До кінця 1973 р. в Корецькому монастирі проживало 140 насельниць: ігуменя, заштатна ігуменя, дві схимонахині, 72 черниці, 63 рясофорні послушниці, одна послушниця. У монастирі служили чотири священники [6, арк. 22].

Ігуменя Наталія невпинно дбала про благоустрій обителі. Під її керівництвом та опікою проводилися реставраційні роботи Свято-Троїцького храму, домагалися у місцевого керівництва дозволу на будівництво лазні-пральні, купували обладнання для хлібопекарні, сусальне золото для реставрації кіота ікони «Споручниця грішних» [9, арк. 21].

Займалася ігуменя покращенням матеріального побуту сестер. Так, вона розпочала видавати сестрам гроші на особисті потреби у Різдвяні свята, Новий рік (за старим стилем), Великдень, престольне свято Святої Трійці та в день Ангела настоятельки. Місцева влада заперечувала цьому, вважала, що видавання монахиням святкових коштів є надлишком і своєрідною «подачкою» і пропонувала цю практику припинити [6, арк. 8].

У 1969–1971 рр. у храмах проведено великі реставраційні роботи, зовнішній ремонт покрівлі та стін, фарбування стін Свято-Троїцького храму, відреставровано і покрито позолотою іконостас, відновлено колони храму, позолочено куполи та хрести [9, арк. 2].

Успіхи ігумені Наталії з благоустрою обителі були відзначені Святішим Патріархом Піменом і 3 вересня 1973 р. він благословив через сестер монастиря до дня Ангела настоятельки золотий наперсний хрест з прикрасами.

Після багаторічної заборони в 1975 р. була прописана перша послушниця, що прийшла в монастир. Надалі всі прописки послушниць здійснювалися за клопотанням ігумені та зі згоди місцевої влади [12, арк. 95–101].

У липні та серпні 1975 р. ігуменя Наталія з сестрами обителі, монастирським хором двічі здійснила паломницьку поїздку до Почаївської лаври. Паломниці з Корця у супроводі лаврських священників відвідали печеру преподобного Іова, ігумена та чудотворця Почаївського. Ігуменя підтримувала особисті зв'язки з Ризьким монастирем [6, арк. 9]. Так відродилася стара традиція відвідування сестрами Почаївської, Троїце-Сергієвої та Києво-Печерської лаври, святого Єрусалима та його святинь, інших жіночих монастирів.

Незважаючи на поступове відродження культової діяльності монастиря, місцеві органи влади разом із повноваженим та комісією сприяння Корецького райвиконкому з дотримання законодавства про культу розробляли спеціальні заходи для посилення контролю за діяльністю монастиря. Регулярно робилися перевірки по дотриманню паспортного режиму, для обліку надходження грошей у монастир, продажу предметів культу була створена рада, вивчалися проповідницька діяльність, зв'язки монастиря з іншими монастирями, склад паломників та віруючих. проповідницька діяльність [6, арк. 18]. Комісія Корецької районної ради депутатів трудящих провела фінансову перевірку монастиря за 1976 р. і перше півріччя 1977 р. та не виявила зловживань і порушень з дотримання законодавства про культу та релігії [6, арк. 21].

Настоятельниця тісно підтримувала зв'язки із архієпископом, екзархом України та Московською патріархією. На великі свята вона запрошувала місцеве духовенство та духовенство з інших областей. У 1981 р. уповноважений у справах релігійних культів у Рівненській області Є. К. Сулима повідомив у листі голову Ради у справах релігій М. П. Колесника щодо того, що «Необхідно відмітити, що Філарет раніше відвідував монастир один раз у 3–4 роки, то за останні два роки він побував три рази, що різко відображається на активізації церковників і віруючих. Прохання до Ради по можливості обмежити такі поїздки Філарета в монастир, а також відвідування священнослужителів з інших областей» [6, арк. 18-19].

У 1984 р. монастир відвідали єпископ Чехословацький Никифор, митрополит Калинінський і Кашинський Алексій, архієпископ Харківський Іреней, які були вихідцями з Рівненщини [10, арк. 8]. Подібні зовнішні зв'язки монастиря активізували внутрішньоцерковне життя, впливали на місцеве населення.

Дохід монастир отримував від реалізації виробів золотшвейного мистецтва, виготовлення митр, облачення [6, арк.18], від продажу свічок, проскур, предметів культу, пожертвувань. Крім того, пожертвування надходили від єпархіального архієрея, від приватних осіб. З кожним роком збільшувалася кількість прибутків у монастирі. Так, наприклад 1972 р. – 93 332,2 крб, 1976 р. – 105 556,8 крб, 1980 р. – 189 500 крб., найбільшу частину грошових надходжень у монастир становили поштові перекази: у 1972 р. – 41 416 крб.; 1976 р. – 49 075 крб.; 1980 р. – 96 700 крб. 1990р- 234513,28 крб [7, арк. 7; 10, арк. 9]. Фінанси надходили із різних куточків Радянського Союзу [6, арк. 7]. Видатки розподілялися на утримання служителів культу та насельниць монастиря, ремонт та утримання приміщень, закупівлю свічок, муки для проскур, відрахування у Фонд миру та охорони пам'ятників історії і культури, дитячий фонд, на журнали, газети, канцелярію, духовну літературу, та ін. [11, арк. 9].

Черниці монастиря працювали у колгоспі «Ленінський шлях», утримували індивідуальне господарство, виконували зобов'язання перед державою з виробництва і здачі м'яса. Так у 1989 р. обитель здала державі більше 8-ми тонн м'яса. У підсобному господарстві утримували 4 корови, 50 свиней, птицю, тощо. [14, с. 4].

У жовтні 1980 р. на честь 100-річчя відновлення Свято-Троїцької обителі, яка зазнала значного руйнування внаслідок польського повстання 1863-1864рр. відбулося святкування ювілею. В обитель прибули запрошені архієпископи, єпископи, благочинні, священники та настоятельки Мукачевського, Одеського та Київського монастирів. Були відслужені панахиди за настоятельками і насельницями обителі [6, арк. 35]. Здійснювалися Божественні літургії, на яких молилися настоятельки інших монастирів, духовенство та понад 5 тис. паломників. На подячному молебні від імені Патріарха Пімена і в честь століття освячення Троїцької церкви і відновлення монастиря були нагороджені Троїцький храм орденм князя Володимира I ступеня (золотий) з врученням патріаршої грамоти, ігуменя Наталія – орденом князя Володимира II ступеня (срібний) з врученням патріаршої грамоти, нагороди отримали – Корецький благочинний Антонюк Я.В, два регента і казначей [6, арк. 36]. Очолював всі божественні літургії богослужіння архієпископ Волинський і Ровенський Даміан. Крім того, Святіший Патріарх Пімен подарував Корецькому монастирю свою власну автомашину «Волга».

24 листопада 1980 р. Рівненський облвиконком, а 28 листопада 1980 р. Держбуд УРСР затвердив весь комплекс Корецького жіночого монастир, як пам'ятку архітектури XVI–XVIII ст. республіканського

значення [5, арк. 12]. У зв'язку з чим монастирю було видано обласним відділом архітектури положення про Охоронну зону і благоустрій території пам'ятника історії та культури [5, арк. 13]. Враховуючи новий статус монастиря, як пам'ятника архітектури, в 1981 р. монастирю була повернена частина монастирського саду, на якому розміщувались житлові корпуси і господарські побудови, і земля під цим будівництвом [5, арк. 13]. У 1985 р. було повернуто землю і сад, вилучені в 1962 р.

У монастирі 1984 р. побували кінознімальні групи: із Москви-Фінляндії та Української кінохроніки по створенню фільму «Монастирі православної церкви України» [4, арк. 22].

У березні 1984 р. зі сторони Екзарха України митрополита Філарета була зроблена спроба перевірки монастиря, знайти факти проти ігумені з метою її заміни. Потрібно сказати, що перевіряючи: архієпископ Сімферопольський і Кримський Леонтій, член редакції журналу «Православний вісник» Тимофій.

[3, арк. 8]. За свідченням уповноваженого Ради по справам релігії при раді Міністрів УРСР по Ровенській області Г. Р. Личковаха «повели себе не правильно: не поставивши до відома ні нас, ні ігуменю, яка в той час перебувала в Москві» [3, арк. 9].

У 1984 р. ігуменя Наталія, в таких умовах, звернулася до Святішого Патріарха Московського і всієї Русі Пімена з проханням прийняти монастир під свою опіку і захист. 12 червня 1984 р. своїм указом Святіший Патріарх Московський і всієї Русі Пімен «Корецькому жіночому монастирю надав ставропігію і підпорядкував безпосередньому управлінню» зі звільненням від керівництва монастирем архієпископа Волинського і Ровенського Даміана і від спостереження екзарха України [4, арк. 2, 9].

Діяльність ігумені Наталії не зводилася лише до внутрішньо-монастирських справах. Вона і сестри обителі брали активну участь у релігійних форумах, церковних соборах. Серед них вагоме місце займали Помісний Собор Російської Православної Церкви, на якому був обраний Патріарх Московський і всієї Русі Пімен 30 травня – 2 червня 1971 р. Водночас вони взяли участь у 60-річчі відновлення Патріаршества (1978 р., Москва); Комісія з підготовки до 1000-річчя Хрещення Русі; Всесвітня Конференція «Релігійні діячі за порятунк священного дару життя від ядерної катастрофи» (1982 р., Москва); 1987 рік – Троїце-Сергієва лавра, святкування 650-річчя монастиря (1987 р., Москва); урочистості з приводу святкування 400-річчя Патріаршества в Російській Православній Церкві (1989р., Москва); Прощання з Патріархом Піменом (травень, 1990 р., Москва); Засідання Помісного Собору Російської Православної Церкви з обрання нового Патріарха Алексія II (червень, 1990р., Москва).

У 1988 р. обитель представляла роботи своїх майстринь на міжнародній виставці у ФРН, присвяченій 1000-річчю Хрещення Русі. Серед виробів на виставці представили кукіль Патріарший, вишитий пояс, плащаницю тощо.

За клопотанням Корецької настоятельки у 1988 р. позитивно вирішилось питання про передачу монастирю келійного корпусу № 2, в якому розташовувався краєзнавчий музей Корця. За допомогою у вирішенні цього питання ігуменя Наталія напряду зверталася до Р. М. Горбачової, дружини Генерального Секретаря ЦК КПРС. На що й отримала схвальну відповідь від вищих органів влади.

У короткі терміни проведено капітальний ремонт даного приміщення. Згодом у ньому розмістився музей монастиря, бібліотека, медпункт, зубний кабінет, готельні номери для паломників-архієреїв та сестринські келії. За свідченням очевидців, Рівненська організація Союзу архітекторів нагородила ігуменю Наталію Почесною грамотою «За великий внесок в справу охорони пам'ятників історії і культури та високу якість проведених ремонтно-реставраційних робіт пам'ятника архітектури республіканського значення корпусу келій № 2».

До ювілею 1000-річчя Хрещення Русі за сприянням ігумені було оновлено дахи храму та дзвіниці, покрашено фасади храмів, на Свято-Троїцькому храмі позолочено куполи, відреставровано ікони у Свято-Троїцькому храмі та зроблено позолоту ікон. Ігуменя запросила на свято всіх керівників міста Корця і організацій, які прийняли участь у ремонтно-відновлювальних роботах сестринського корпусу. Запрошення отримали духовні особи Московської Патріархії, представники Ради у справах релігії при Раді міністрів СРСР.

За свідченням очевидців, святкова Всеношна відбувалася за особливим чинопослідуванням, написаним до ювілею 1000-річчя Хрещення Русі. Свято-Троїцький храм не зміг вмістити людей, що прибули за святкуванням, тисячі прочан молилися за богослужінням, яке озвучував гучномовець. У дар обителі Патріарх надіслав ікону Спасителя у позолоченій ризі. Було здійснено Хресну ходу та освячення пам'ятного Хреста, встановленого на погості храму на честь знаменної події [11, арк. 5].

До свята благодатної ікони «Споручниця грішних» 23 червня 1989р ігуменя Наталія була нагороджена вищою церковною нагородою – Патріаршим хрестом. У серпні 1989 р. настоятелька і дві насельниці обителі вирушили до Святої Землі на поклоніння Гробу Господньому.

За клопотанням ігумені Наталії перед місцевою владою, рішенням Корецької районної ради народних депутатів № 3 від 30 квітня 1990 р. монастирю передано бувшу школу-притулок для сиріт. У 1936 р. вона була відібрана під польський магістрат, а в радянський час нею користувалася Корецька середня школа № 1. З серпня 1990 р. розпочалася реконструкція цього приміщення «і в майбутньому буде використовуватися під готель для паломників і недільну монастирську дитячу школу, для вивчення Закону Божого» [8, арк. 3].

На 1 січня 1991 р. до архітектурного комплексу монастиря входили два храми (Храм в ім'я Святої Трійці та Храм в ім'я Різдва Предтечі і Хрестителя Івана), одна дзвіниця та п'ять житлових корпусів [11, арк. 18].

У 1994 р. Корецький райвиконком повернув монастирю відчужену радянською владою 45 років тому стару Свято-Воскресенську обитель, на той час напіврозорену та пошкоджену пожежею. Отримавши розвалини монастиря у своє підпорядкування, ігуменя організувала роботи по його відновленню та капітальному ремонту. У Свято-Воскресенському монастирі були відновлені фасади і перекриття, що обвалилися. Зведені куполи: один – над входом, два менші – над храмами.

Враховуючи господарські потреби монастиря, ігуменя Наталія одночасно займалася будівництвом молокозаводу середньої потужності на монастирському хуторі.

На прохання ігумені Наталії та з благословенням Патріарха московського і всія Русі від 19.06.1998 р. при монастирі відкрито як експеримент Регентську школу, для підготовки регентів-псаломщиків церковних хорів з терміном навчання 3 роки. Організацію навчання доручено монастирським регентшам – монахині Рафаїлі (Хільчук), і монахині Михайлі (Фурманець), котрі, за дорученням ігумені Наталії, на початку 1980-х рр. навчалися на регентському відділенні при Ленінградській Духовній Академії. 31 травня 2001 р. Регентська школа була перетворена на регентсько-катехизаторське училище з правом викладання в церковно-парафіяльних школах [16, с. 3]. У 2005 р. при училищі відкрито друге відділення церковного крою і шиття.

Так проходили роки у розбудові Корецької обителі, у напруженій духовній і фізичній праці, молитовному служінні. Незмінною залишалася статутна богослужбово-церковна дисципліна з її монастирською практикою та урочистим співом.

За вагомий внесок у розбудову Корецького жіночого монастиря, Президент України Л. Кучма вручив ігумені Наталії, орден княгині Ольги III ступеня [1, с. 2]. Урочисте нагородження відбулося 19 травня 2003р. в Маріїнському палаці.

У 2006 р. ігуменя Наталія через погіршення стану здоров'я, керуючись турботою про благо обителі, звернулася до Патріарха з проханням передати правління обителью – черниці Рафаїлі (Любов Хільчук). Як говорила ігуменя, це була її чадо, її дитина-первісток: матінка Рафаїла була першою послушницею, прийнятою нею в монастир. За роки, проведені в обителі, черниця Рафаїла стала правою рукою настоятельки, старанно виконувала всі монастирські послухи [16, с. 3].

На прохання ігумені Наталії управителькою монастиря 26 липня 2006 р. призначили черницю Рафаїлу, а вона залишилася почесною настоятелькою чернечої громади.

Таким чином, ігуменя Наталія була непересічною особистістю в історії Корецької обителі. Не залишаючи величезного обсягу господарських справ, ігуменя звертала увагу на всі сторони церковного та келійного життя, відновлюючи забуті традиції монастиря. Діяльність настоятельки Корецького монастиря справила значний вплив на економічний розвиток монастиря, зміцнення його духовного та матеріального стану, підвищення авторитету. Варто наголосити на тому, що ігуменя Наталія не обмежувалася виконанням обов'язку очільниці обителі, вона ще й брала активну участь у справах Церкви. Настоятелька зуміла поєднати духовне керівництво та відносини з зовнішнім світом, максимально використовуючи виклики часу для розбудови Корецької обителі. Про вагомий внесок ігумені Наталії в розбудову та становлення Корецького монастиря свідчать її церковні та державні нагороди, а також практичні кроки у безпосередньому відновленні обителі.

Література:

1. Василюшин М. Господиня намоленого місця. *Вісті Кореччини*. 2003. 12 вересня. С. 1–2.
2. Жилук І., Костриця М. Монастирі Волині : Історико-краєзнавчий нарис. Житомир, 1996. 64 с.
3. Державний архів Рівненської області. Ф. Р-204. Оп. 1. Спр.49. 24 арк.
4. Державний архів Рівненської області. Ф. Р-204. Оп.3. Спр.249. 19 арк.
5. Державний архів Рівненської області. Ф. Р-204. Оп.8. Спр.188. 177 арк.
6. Державний архів Рівненської області. Ф.Р-204. Оп.12. Спр. 244. 37 арк.
7. Державний архів Рівненської області. Ф.Р-204. Оп.12. Спр. 245. 16 арк.
8. Державний архів Рівненської області. Ф. Р-204. Оп.12. Спр. 280. 21 арк.

9. Державний архів Рівненської області. Ф. Р-204. Оп.12. Спр.295. 18 арк.
10. Державний архів Рівненської області. Ф. Р-204. Оп.31. Спр.49. 217 арк.
11. Державний архів Рівненської області. Ф. Р-204. Оп.31. Спр. 53. 18 арк.
12. Державний архів Рівненської області. Ф.Р-204. Оп.31. Спр. 295. 116 арк.
13. Ломачинська І. Монастирі України. Київ, 2015. 208 с.
14. Павловський А. Так живе обитель. *Жовтневі зорі*. 1990. 18 лютого. С.4
15. Рожко В. Православні монастирі Волині і Полісся : Історико-краєзнавчий нарис. Луцьк, 2000. 692 с.
16. Скубак Г. Свято- Троїцький монастир: традиції духовної спадкоємності. *Вісті Кореччини*. 2007. 17 березня. С.3